Roma Songailaitė

Archeological survey of Astravas (Biržai) old burial

The Astravas (Biržai) old burial located in the Biržai city on the northern shore of Širvėna lake was investigated in 1979 by MMT. The explored 58 m^2 area contained 11 inhumations. In 1997 BMES dug out 10 trenches (total area of 102 m^2) and found no graves. Trench No 4 contained solitary bones. In trench No 9 a brass penannular brooch with cylindrical terminals was uncovered at the depth of 25 cm.

Jonas Stankus

Tyrinėjimai Genčų kapinyno prieigose

1996–1997 m. LII vykdė žvalgomuosius tyrinėjimus Genčų kapinyno (AR 517) (Kretingos raj.) aplinkinėje teritorijoje. Pats kapinynas tyrinėtas 1983–1987 m. (vad. A. Merkevičius) ir 1993–1995 m. (vad. J. Stankus). Jų metu aptikta VII–XI a. griautinių ir degintinių kapų. Šių žvalgomųjų tyrinėjimų tikslas išsiaiškinti, ar yra ankstyvesnio laikotarpio kapų, kartu patikslinti šio kapinyno užimamą teritoriją.

Tyrinėjimai buvo vykdomi už 40–60 m į Š nuo tyrinėtos pagrindinės kapinyno teritorijos. Tyrinėjimams pasirinkta teritorija apaugusi alksniais. Todėl, prieš pradedant darbus, alksnynas buvo kertamas. Čia buvo ištirtos 2 perkasos Nr. 108 ir 109, kurių bendras plotas 303 m^2 (perkasų ir kapų numeracija tęsiama). Aptikta griautinių kapų su akmenų vainikais. Iš viso atidengta 13 įvairaus dydžio akmenų vainikų. Jie rasti 10–20 cm gylyje, o kai kurių vainikų pavieniai akmenys net kyšojo žemės paviršiuje. Vainikai įvairios formos ir dydžio. Vieni jų didesni ir apvalesni (A–C, E, G–K, M), kiti šiek tiek ištęsti (D, K, L). Vainikai D ir F tarsi būtų pritverti prie didesniųjų (pav. 21). Vainikų dydis įvairus: A – 3,6x3,7 m; B – 3,8x4,2 m; C suardytas; D – 2,4x4,8 m; E – 3,6x4,5 m; F –1,8x2,4 m; G – 3,5x5,1 m; H – 4x5 m; I – 4x4,4 m; K – 7x7,6 m; K – 4,4x5,6 m; L – 4,8x5 m; M – 3,4x4 m. Vainikai krauti iš įvairaus dydžio akmenų 1–3 horizontaliomis ir

vertikaliomis eilėmis, priklausomai nuo jų dydžio. Akmenų dydis įvairus: nuo 8x10x10 iki gana stambių – 30x50x60; 60x70x90; 68x95x100; 90x100x110 cm. Akmenų vainikų plotis siekė nuo 35 iki 100 cm. Jų aukštis – nuo 30 iki 60 cm.

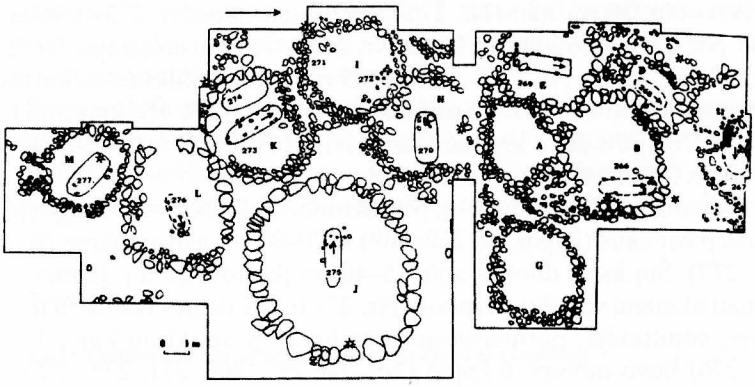

Pav. 21. Genčų kapinynas. Akmenų vainikai ir juose rasti griautiniai kapai.
Fig. 21. Genčai cemetery. Primary burials inside stone circles.

Minėtuose vainikuose rasta 12 griautinių kapų. Tačiau jų būta ne kiekviename vainike. Kapų nerasta vainikuose A, F, G, nors jie (A ir G) visai neardyti. 8 vainikuose (B–E, H, K–M) rasta po 1 griautinį kapą, o dviejuose vainikuose (I, J) po 2 kapus. Jie aptikti įvairiose vainikų dalyse – dažniausiai centrinėse (vainikai C–E, H, K, L, M), nors vainike B kapas rastas jo rytiniame pakraštyje (pav. 21). Vainike I rasti 2 kapai: kapas Nr. 271 vainiko PV pakraštyje, kapas Nr. 272 – ŠR jo pakraštyje (pav. 21). Tuo

tarpu vainike K kapas Nr. 268 rastas jo centrinėje dalyje, kapas Nr. 273 – jo PV pakraštyje. Kapų duobių kontūrai pasirodė 45–55 cm gylyje, nykstant vainikų viduje esančiai supiltinei žemei. Tačiau ne visų kapų duobių kontūrai vienodai ryškūs. Ryškūs kapų Nr. 268, 270, 273–275, 277, mažiau ryškūs Nr. 266–268, 276. Kapų Nr. 271 ir 272 visiškai nebuvo matyti. Kapų duobės stačiakampio užapvalintais kampais formos. Kapo Nr. 269 duobė ryškaus stačiakampio formos (pav. 21). Duobių dydis įvairus: kapo Nr. 266 – 66x235 cm; kapo Nr. 267 – 110x220 cm; kapo Nr. 268 – 60x175 cm; kapo Nr. 269 – 60x230 cm; kapo Nr. 270 – 90x200 cm; kapo Nr. 273 – 65x260 cm; kapo Nr. 274 – 80x200 cm; kapo Nr. 275 – 80x240 cm; kapo Nr. 276 – 60x180 cm; kapo Nr. 277 – 100x205 cm. Kapų duobės orientuotos įvairiomis kryptimis: Š–P kryptimi kapas Nr. 266; ŠR–PV kryptimi kapai Nr. 268, 269, 276; R–V kryptimi kapai Nr. 267; 270, 275; PV–ŠV kryptimi kapai Nr. 273, 274, 277.

Preparuojant kapų duobes, įkapės buvo aptiktos 55–95 cm gylyje nuo žemės paviršiaus (kapai Nr. 266–269) ir 70–90 cm gylyje (kapai Nr. 273–275, 277). Šių kapų duobės apie 15–40 cm įkastos į įžemį. Įkapės rastos žemiau akmenų vainikų. Kapuose Nr. 271 ir 272 įkapės rastos 50 ir 65 cm gylyje, supiltinėje, permaišytoje žemėje. Tarp aptiktųjų kapų 1 kapas (Nr. 276) buvo moters; 6 kapai (Nr. 266, 267, 269, 271, 273, 275) vyrų; neaiški priklausomybė kapų Nr. 268 ir 272, o kapuose Nr. 270, 274, 277 įkapių visiškai nerasta. Sprendžiant iš kapų formos ir rastų įkapių, mirusieji laidoti šiomis kryptimis: moterys – ŠR (kapas Nr. 276), vyrai – Š (kapas Nr. 266), ŠR (kapas Nr. 269), R (kapas Nr. 267), V (kapas Nr. 275), ŠV (kapai Nr. 271, 273). Nors kapo Nr. 273 priklausomybė neaiški, tačiau iš duobės formos atrodo, kad joje mirusysis(oji) palaidotas(a) ŠR kryptimi.

Kapai nėra labai turtingi įkapių. Moters kape Nr. 276 rasta akinė žalvarinė segė, mėlyno stiklo karoliukas, peiliukas tiesia nugarėle. Vyrų kapuose rasta peilių (kapuose Nr. 269 [trys], Nr. 275), dalgių (kapuose Nr. 266, 267, 269, 271), įmovinių kirvių (kapuose Nr. 267, 271, 275), siauraašmenių pentinių kirvių (kapuose Nr. 269, 273), kaltas (kape Nr. 267), galąstuvas (kape Nr. 271). Vyrų kapuose rasta ir papuošalų: kape Nr. 267 buvo rastos 2 antkaklės – kūginiais ir buoželiniais galais, segė trikampe kojele. Tokia pat segė ir akinė segė rasta 1 kape. Juostinių žiedų rasta kapuose

Nr. 266, 267 (net 3), 271. Įvijinis žiedas rastas kape Nr. 275. Turtingiausi įkapių vyrų kapai Nr. 271 ir 275.

Sprendžiant iš rastųjų įkapių, kapus su akmenų vainikais galima datuoti II–III a. po Kr.

Tyrinėjimų metu ištirta tik nedidelė kapų su akmenų vainikais teritorija. Tokių kapų turėtų būti į Š, R, P nuo ištirtųjų plotų.

12 šurfų (2x2 m dydžio kiekvienas) ištirta teritorijoje į P už 40 m nuo pagrindinio kapinyno. Dabar šis plotas užsodintas mišku, todėl šurfai kasti proskynose tarp pušaičių. Šurfe Nr. 7 rasta žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais, o šurfe Nr. 8 – apdegusių kauliukų. Tai rodo, kad čia būta vėlyvojo geležies amžiaus kapų.

Žvalgomieji tyrinėjimai parodė, kad kapinynas buvo daug didesnis negu manyta anksčiau. Teištirti maždaug du trečdaliai šio kapinyno. Aptikti kapai su akmenų vainikais išplėtė ir kapinyno chronologines ribas. Taigi, dabartiniais duomenimis, kapinyno chronologija apima II–XI–XII a.

Jonas Stankus

Investigations in the approaches to the Genčai cemetery

In 1996–1997 the LIH archeologically surveyed the approaches to the Genčai (Kretinga dc.) cemetery. Two trenches were investigated taking the area of 303 m^2. Twelve inhumations inside different in size and shape stone circles with grave goods were uncovered. They are dated to the second–third centuries.

Arūnas Strazdas

Geležies amžiaus paminklų žvalgomieji tyrinėjimai 1996 ir 1997 metais

Gėluvos kapinynas (Raseinių raj.). 1996 m. Gėluvos piliakalnio PV papėdėje bebrų patvenktas upelis išplovė apie 10x4 m dydžio išgraužą; joje kaimo vaikai aptiko gerai išsilaikiusį moters kapą. Su metalo ieškikliu